

KOHTUOTSUS

Eesti Vabariigi nimel

Tartus 18. aprillil 2000

3-1-1-51-00

Riigikohtu kriminaalkolleegium koosseisus eesistuja Eerik Kergandberg ning liikmed Ott Järvesaar ja Peeter Vaher vaatas avalikul kohtuistungil kassatsiooni korras läbi kriminaalasja

Anatoli Nikolajevi süüdistuses KrK § 101 p-de 5 ja 6, § 207 lg 1 ja § 207 lg 2 järgi.

Menetlusosalistena võtsid kohtuistungist osa süüdimõistetud Anatoli Nikolajevi kaitsja vandeadvokaat Aino-Eevi Lukas ja riigiprokurör Elo Kungla.

Asjaolud ja menetluse käik

1. Kohtla-Järve Linnakohtu 2. novembri 1999. a otsusega tunnistati A. Nikolajev süüdi KrK § 101 p-de 5 ja 6 järgi selles, et ta 19. aprillil 1998. a ajavahemikus 19.30-20.00, olles alkoholijoobes, läks Kohtla-Järvel Põhja allee 16-63 asuvasse korterisse ja tappis seal kõigepealt laskudega pähe temaga edasise koolelu jätkamisest keelduva endise elukaaslase Jelena Erlichi. Seejärel tappis A. Nikolajev laskudega pähe veel kolm samas toas viibinud isikut: talle teadvalt raseda T. Tširkova, A. Ovtšinnikovi ja A. Berdikova. Karistuseks mõisteti A. Nikolajevile KrK § 101 p-de 5 ja 6 järgi eluaegne vabadusekaotus. Sama kohtuotsusega tunnistati A. Nikolajev süüdi veel ka KrK § 207 lg 1 järgi tulirelva ja laskemoona ebaseaduslikus kasutamises ning laskemoona ebaseaduslikus kandmises ja KrK § 207 lg 2 järgi tulirelva ebaseaduslikus kandmises. Mõlema viimatinimetatud kuriteo eest karistati A. Nikolajevit vabadusekaotusega üheks aastaks. KrK § 40 alusel loeti kergemad karistused kaetuks raskemaga ning lõplikuks karistuseks kuritegude kogumi eest mõisteti A. Nikolajevile eluaegne vabadusekaotus. Süüdistuses KrK § 207² lg 1 järgi mõisteti kohtualune õigeks. Kohus rahuldab ka kannatanu V. Kalinina tsiviilhagi, kuid jättis kahju summa kindlaksmääramiseks tsiviilkohtupidamise korras.

2. Kohtla-Järve Linnakohtu 2. novembri 1999. a otsuse peale esitasid apellatsioonkaebused kannatanu V. Kalinina, kes palus oma tsiviilhagi rahuldada, ning A. Nikolajevi kaitsja Valli Murde. V. Murde taotles apellatsioonkaebuses linnakohtu otsuse tühistamist ja A. Nikolajevi õigeks-mõistmist kõigis talle süüks arvatud kuritegudes kuriteokoosseisu puudumise tõttu. Kaitsja leidis, et kohus on hinnanud kriminaalasjas kogutud tõendeid valikuliselt ja on rikkunud A. Nikolajevi kaitseõigust. Apellandi arvates jättis kohus arvesse võtmata, et riiklik süüdistaja loobus kohtuliku vaidluse käigus esimese astme kohtus A. Nikolajevi süüdistusest KrK § 101 p-de 1, 3, 5 ja 6; § 207 lg 1 ja § 207 lg 2 ning § 207² lg 1 järgi tõendite puudumise motiivil.

3. Viru Ringkonnakohtu kriminaalkolleegiumi 31. jaanuari 2000. a otsusega jäeti Kohtla-Järve Linnakohtu 2. novembri 1999. a otsus sisuliselt muutmata. Kannatanu apellatsioonkaebus tsiviilhagi väljamõistmise osas rahuldati, kaitsja V. Murde apellatsioonkaebus jäeti rahuldamata. Hinnates kõiki kriminaalasjas kogutud tõendeid nende kogumis, jõudis kriminaalkolleegium järeldusele, et linnakohtu otsus on seaduslik ning põhjendatud. Ringkonnakohus nõustus täielikult esimese astme kohtu poolt tõenditele antud hinnanguga ning kohtu järeldustega, mistõttu, kasutades AKKS § 29 lg-s 5 sätestatud õigust, ei pidanud vajalikuks linnakohtu otsuses esitatud põhjendusi korrata.

Kaitseõiguse rikkumist A. Nikolajevi suhtes ringkonnakohus ei tuvastanud. Viidates KrMK § 210 lg-le 4, märkis ringkonnakohus, et prokuröri loobumine süüdistusest ei võta kohtult kohustust jätkata kriminaalasja arutamist ja otsustada kohtualuse vastutuse küsimus.

Menetlus Riigikohtus

4. Viru Ringkonnakohtu kriminaalkolleegiumi 31. jaanuari 2000. a otsuse peale esitasid kassatsioonkaebused süüdimõistetu A. Nikolajev ja tema kaitsja advokaat V. Murde. Kirjaliku avalduse on Riigikohtule esitanud kannatanu Irina Erlich.

4.1. A. Nikolajev taotleb kassatsioonkaebuses enda õigeksmõistmist ja kinnitab, et pole talle süüksarvatud kuritegusid toime pannud. Taotledes Riigikohtult sisuliselt uute faktiliste asjaolude tuvastamist leiab A. Nikolajev, et temale süüks arvatud tapmised panid tegelikult toime isikud, kes olid tema endise elukaaslase ? J. Erlichiga seotud narkokaubanduse pinnalt.

4.2. Kaitsja V. Murde taotleb kassatsioonkaebuses ringkonnakohtu otsuse tühistamist ja kriminaalasja tagastamist ringkonnakohtule uueks arutamiseks kriminaalmenetluse seaduse olulise rikkumise motiivil. Kaitsja leiab, et rikutud on KrMK §-s 2; §-s 19; § 46 p-s 1; § 118 lg-s 2 ja § 274 p-s 3 sätestatud. Kaitsja leiab sedagi, et viidates AKKS § 29 lg-le 5 jättis ringkonnakohus tegelikult kontrollimata esimese astme kohtu otsuse seaduslikkuse AKKS § 20 lg 1 mõttes. Kassaator on seisukohal, et ringkonnakohtu poolne tuginemine AKKS § 29 lg-le 5 väljendab soovi vältida Riigikohtu poole pöördumist. Kokkuvõtvalt leiab kassaator, et ringkonnakohtu otsus on motiveerimata, mis on käsitatav kriminaalmenetluse seaduse olulise rikkumisena AKKS § 39 lg 3 p 7 mõttes.

4.3. Kannatanu Irina Erlich märgib 12. märtsil 2000. a koostatud avalduses, et A. Nikolajev on alusetult tema ema Jelena Erlichi tapmises süüdi tunnistanud ja tegelik süüdlane on jäänud karistamata. Kannatanu palub ringkonnakohtu eeltoodud otsuse tühistada ja saata kriminaalasi samale kohtule uueks arutamiseks.

5. Riigikohtu istungil esitatud seletuses leidis kaitsja, et kriminaalasja on menetletud kergekäeliselt, kõiki võimalikke versioone ei ole uuritud võrdsel määral ja aset on leidnud rida kriminaalmenetluse seaduse olulisi rikkumisi. Kaitsja rõhutas, et kohtuotsuste kohaselt võib vaid oletada, millised võisid olla A. Nikolajevi poolt J. Erlichi tapmise motiivid, kuid T. Tširkova, A. Ovtšinnikovi ja A. Berdikova tapmise motiivid on täies ulatuses jäänud tuvastamata. Kaitsja märkis sedagi, et ringkonnakohus oleks pidanud oma otsuses põhistama, miks ta ei arvesta asjaolu, et prokurör loobus süüdistusest. Prokurör märkis oma seletuses, et ringkonnakohtu vaidlustatud otsus on seaduslik ja põhjendatud ning selle muutmiseks puudub alus. Prokurör rõhutas, et tegelikult on kohtueelsel uurimisel kontrollitud ka seda versiooni, mille kohaselt võisid kuriteo toimepanijaks olla isikud, keda J. Erlich varustas narkootikumidega, kuid igakülgse ja täieliku kohtueelse menetluse tulemina see versioon kummutati.

6. Riigikohtu kriminaalkolleegium, olles tutvunud kriminaalasja materjalidega ja ära kuulanud menetlusosaliste seletused, leiab, et Viru Ringkonnakohtu kriminaalkolleegiumi 31. jaanuari 2000. a otsus tuleb jätta muutmata ja märgib põhjenduseks järgnevat.

6.1. Süüdimõistetu A. Nikolajevi kassatsioonkaebuses kirjeldatakse põhjalikult tema ja J. Erlichi suhteid ja nende tegevust menetleva kuriteo eelsel perioodil, samuti selgitatakse nende poolt narkootikumidega kaubitsemisel tekkinud raskusi, kuid ei esitata ühtegi sellist õiguslikku argumenti, mis võiks AKKS § 64 kohaselt olla ringkonnakohtu otsuse kassatsiooni korras tühistamise aluseks.

6.2. Kaitsja leiab kassatsioonkaebuses, et kriminaalasja menetlemisel on rikutud KrMK §-s 2; §-s 19; § 46 p-s 1; § 56 lg-s 2; § 118 lg-s 2 ja § 274 p-s 3 sätestatud. Seda väites ei ole kassaator silmas pidanud, et kohtuotsuse kassatsiooni korras tühistamise aluseks saab olla üksnes kriminaalmenetluse seaduse oluline rikkumine AKKS § 39 lg-te 3 ja 4 mõttes. Kuna KrMK sätete väidetavad rikkumised, millele kassaator osundab, ei sisaldu AKKS § 39 lg-s 3, oleks kassaator kõigepealt pidanud taotlema Riigikohtu poolt nende rikkumiste tunnistamist kriminaalmenetluse seaduse oluliseks rikkumiseks AKKS § 39 lg 4 mõttes. Seejärel oleks kassaator antud juhul pidanud põhjendama, kuidas konkreetselt üks või teine väidetav rikkumine takistas või oleks võinud takistada kriminaalasja igakülget, täielikku ja objektiivset uurimist ning seadusliku ja põhjendatud kohtuotsuse tegemist. Kumbagi neist kahest viimatinimetatud tingimustest ei ole kassaator kriminaalmenetluse seaduse sätete rikkumisele viidates täitnud.

KrMK § 19 lg 1 rikkumist näeb kassaator selles, et linnakohus jätkas kriminaalasja arutamist ka pärast prokurööri poolt süüdistusest loobumist. Kuid - nagu õigesti märgitakse ka ringkonnakohtu otsuses - kohtu selline õigus ja KrMK § 210 lg 3 kohaselt isegi kohustus tuleneb otse seadusest.

KrMK § 2 rikkumine seisneb kassaatori arvates selles, et ringkonnakohus ei võtnud seisukohta nende kriminaalmenetluse seaduse oluliste rikkumiste osas, millele kassaator oli väidetavalt osundanud oma apellatsioonkaebuses. See väide on alusetu, sest apellatsioonkaebuses puuduvad viited AKKS §-le 39 ja seega ei olnud ringkonnakohtul ka võimalik teada, millist kriminaalmenetluse seaduse olulist rikkumist oli apellant silmas pidanud.

Nõustuda ei saa kassaatori poolt nii kassatsioonkaebuses kui ka varem apellatsioonkaebuses väidetuga, et kohtud on rikkunud KrMK § 46 lg-s 1 sätestatud sellega, et pole tuvastanud ühte kuriteosündmuse elementi - kuriteo toimepanemise aega. See aeg on linnakohtu otsuses (kriminaaltoimiku 4. kd lk 179) loetud tuvastatuks kui ajavahemik kella 19.00-st kuni 20.30-ni. Riigikohtu kriminaalkolleegium on seisukohal, et olles kriminaalasja kohtulikul arutamisel välistanud teised võimalikud versioonid teiste võimalike kuriteo toimepanijate osas, oli linnakohus õigustatud lugema kuriteo toimepanemise aja tuvastatuks kirjeldatud ajavahemikuna. KrMK § 46 p 1 mõttest ei tulene, et kuriteosündmust saab ajalises mõttes alati lugeda tuvastatuks üksnes siis, kui seda on tehtud kas sekundilise või minutilise täpsusega.

Alusetu on kassaatori väide, et A. Nikolajevi süüditunnistamisel rikuti KrMK § 56 lg-s 2 sätestatud. Linnakohtu otsuses (kriminaaltoimiku 4. kd lk 178) on loetletud ka rida teisi tõendeid, millele kohus tugineb lisaks A. Nikolajevi poolt kohtueelsel uurimisel antud ütlustele.

Põhjendamatu on kassaatori väide ka KrMK § 118 lg-s 2 sätestatu rikkumise osas, sest kõnealuse sätte kohaselt lubatakse kriminaalasjast materjalide eraldamist ja kriminaalasjast materjalide eraldamise määruses (kriminaaltoimiku 2 kd lk 60) on sellise menetlusliku sammu vajalikkust ka

piisavalt põhjendatud.

Nõustuda ei saa kassaatori väitega ka KrMK § 274 p-s 3 sätestatu väidetava rikkumise osas. Kohtla-Järve Linnakohtu 2. novembri 1999. a otsuses (kriminaaltoimiku 4. kd lk 177) on nimetatud tõendid, mida kohus ei loe usaldusväärseiks ja esitatud ka sellise hinnangu põhjused.

6.3. Vastavalt AKKS § 29 lg-le 5 võib ringkonnakohus jätta esimese astme kohtu otsusega nõustumisel kordamata selles sisalduvad põhjendused. Kuna Kohtla-Järve Linnakohtu 2. novembri 1999. a otsust on piisavas ulatuses põhjendatud, siis erinevalt kassaatori arvamusest - oli ringkonnakohus igati õigustatud otsuse tegemisel viitama AKKS-i nimetatud sättele.

6.4. Eelmises punktis sedastatu ei võimalda nõustuda ka kassaatori sellise väitega, nagu oleks A. Nikolajevi süüditunnistamisel olnud tegemist kohtuotsustes motiivide puudumisega AKKS § 39 lg 3 p 7 mõttes.

6.5. Kannatanu I. Erlichi poolt esitatud avalduse osas leiab Riigikohtu kriminaalkolleegium, et kooskõlas AKKS § 37 lg-s 2 sätestatuga puudus kannatanul kassatsiooniõigus. Pealegi ei osutata avalduses, millisele õiguslikule alusele tuginevalt tuleks ringkonnakohtu otsus tühistada.

Lähtudes eeltoodust ja juhindudes AKKS § 63 p-st 1 ja § 65 lg-st 3, Riigikohtu kriminaalkolleegium

o t s u s t a s:

Viru Ringkonnakohtu kriminaalkolleegiumi 31. jaanuari 2000. a otsus Anatoli Nikolajevi süüdistusjasjas jätta muutmata.

Anatoli Nikolajevi ja tema kaitsja kassatsioonkaebused jätta rahuldamata.

Mõista Anatoli Nikolajevilt välja kohtukuluna riigituludesse kaitsjatasu 1734 krooni (üks tuhat seitsesada kolmkümmend neli krooni) ja 60 senti kaitsja esinemise eest Riigikohtus.

Kohtuotsus jõustub 18. aprillil 2000. aastal ega ole edasikaevatav.

Eesistuja Eerik Kergandberg

Liikmed Ott Järvesaar, Peeter Vaher